

Remissyttrande

GENERALDIREKTÖREN

2016-10-12

Dnr 2016/02265

Miljö- och energidepartementet

103 33 Stockholm

m.registrator@regeringskansliet.se

En klimat- och luftvårdsstrategi för Sverige SOU 2016:47

M2016/01735/K1

Livsmedelsverket har beretts tillfälle att lämna synpunkter kring förslagen i Miljömålsberedningens betänkande om klimat- och luftvårdsstrategi. Verkets synpunkter är begränsade till de frågor i den klimatpolitiska strategin som har koppling till Livsmedelsverkets ansvarsområde.

Allmänna kommentarer

Livsmedelsverket ser positivt på att konsumtionsperspektivet omnämns och att det anges att utsläppen från livsmedelskonsumtionen behöver minska. Verket hade dock gärna sett kraftfullare och mer långtgående åtgärder än de som föreslås i betänkandet, exempelvis när det gäller konsumtionsperspektivet, vilket även ett flertal experter och ledamöter i kommittén i särskilda yttranden har pekat på behovet av. Detta på grund av klimatfrågans allvarliga natur. Gapet mellan mål och de åtgärder som krävs för att nå målen anses ännu vara mycket stort.

I de särskilda yttrandena påpekar Eva Alfredsson att det vi inte gör nu övervältrar vi på andra, nu levande människor eller framtida generationer. Det är även Livsmedelsverkets bedömning att vi har allt att vinna på att agera kraftfullt nu. Att begränsa klimatförändringarna är en förutsättning för genomförandet av de globala Agenda 2030-målen där Sverige avser att ligga långt framme.

Livsmedelsverket menar att klimatarbetet på livsmedelsområdet bör ske utifrån en helhetssyn där produktionsperspektivet och konsumtionsperspektivet integreras. Kompetenserna inom dessa båda områden behöver samverka och komplettera varandra för att kunna skapa en effektiv mix av åtgärder mot både produktions- och konsumtionsutsläpp från livsmedel. Då kan en helhetslösning för ett hållbart

Postadress
Box 622
751 26 Uppsala

Besöksadress
Hamnesplanaden 5

Telefon
018-17 55 00

E-post
livsmedelsverket@slv.se

Organisationsnummer
202100-1850

Leveransadress
Strandbodgatan 4
753 23 Uppsala

Telefax
018-10 58 48

Internet
www.livsmedelsverket.se

VAT-nummer
SE202100185001
Innehar F-skattebevis

2016-09-26

Dnr 2016/02265

Saknr 1.1.4

livsmedelsförsörjningssystem nås. Det är önskvärt att detta arbete organiseras på ett sätt som möjliggör att de båda perspektiven kan hanteras gemensamt, inklusive uppföljning av genomförda åtgärder.

Livsmedelsverket menar att Sverige kan bli en internationell förebild, dels genom att fortsätta utvecklingen mot ett svenskt hållbart jordbruk men även genom att gå före i klimatarbetet med att integrera konsumtions- och produktionsperspektiven rörande växthusgasutsläpp.

Livsmedelsverket önskar även påtala att det ofta är viktigt att väga in flera olika miljö kvalitetsmål när det gäller åtgärder inom livsmedelsområdet för att inte riskera att hamna fel med avseende på annan miljöpåverkan än klimatpåverkan.

Konkreta åtgärdsförslag behövs för att minska de konsumtionsbaserade utsläppen

De varor vi konsumerar i Sverige orsakar utsläpp i andra länder. Dessa utsläpp är i samma storleksordning som utsläppen inom Sverige och livsmedel står för en betydande del av dessa utsläpp. Livsmedelsverket ser därför positivt på att det i strategin anges att åtgärder behövs för att underlätta för konsumenter och offentlig sektor att konsumera livsmedel med lägre klimat- och miljöpåverkan (s39). I flera av betänkandets särskilda yttranden poängteras dock att det är önskvärt med mer konkreta åtgärdsförslag för att minska de konsumtionsbaserade utsläppen. Vidare framhåller regeringens analysgrupp Grön omställning och konkurrenskraft att det behövs ett styrmedelspaket för hållbar konsumtion och har även framfört förslag om att Sverige bör sätta upp ett tidsatt, mätbart mål ur ett konsumtionsperspektiv för minskning av klimatpåverkande utsläpp. Livsmedelsverket delar dessa synpunkter. Här finns en samsyn mellan många olika aktörer. Även Klimatkommunerna (s385) har framhållit betydelsen av mål och åtgärder för att minska konsumtionens klimatpåverkan. Man ser bristen på statliga riktlinjer kring hållbar konsumtion som ett hinder i arbetet.

Livsmedelsverket uppskattar att livsmedelsfrågorna finns med i regeringens strategi för hållbar konsumtion, men menar att Livsmedelsverket bör involveras i arbetet – och ges resurser för detta. Strategin för hållbar konsumtion visar på vad som kan göras i ett första steg. Livsmedelsverket menar att i ett nästa steg behöver en mer långsiktig strategi för hållbar konsumtion tas fram i en bred politisk förankring, på samma sätt som varit fallet för den nu aktuella klimatstrategin. Detta för att möjliggöra den systemförändring som behövs för ett ändrat agerande. Exempelvis kan Miljömålsberedningen ges i uppdrag att ta fram en sådan mer långsiktig strategi för hållbar konsumtion.

Livsmedelsverket ser positivt på att strategin s109-110 tar upp behovet av att skapa förutsättningar för beteendeförändringar och att konsumenternas intention-beteendegap kan behöva överbryggas med hjälp av olika typer av styrmedel, exempelvis genom att

2016-09-26

Dnr 2016/02265

Saknr 1.1.4

göra det ”önskvärda” till standardalternativet. Verket menar att miljöpolitiken hittills i hög grad har förlitat sig på informativa styrmedel och det är önskvärt att även andra styrmedel utarbetas.

Dricksvattenperspektivet saknas

Som Livsmedelsverket konstaterade i sitt remissvar kring Klimatpolitiskt ramverk SOU 2016:21 är dricksvattenfrågorna viktiga i diskussionerna om klimatförändringar. Strategin skulle behöva kompletteras med frågor inom dricksvatten och dricksvattenförsörjning. Detta eftersom tillgång till dricksvatten är grundläggande för samhällets funktionalitet inklusive livsmedelsförsörjning. Det är viktigt att i samverkan arbeta med att minska effekterna av den pågående klimatförändringens påverkan på dricksvattenförsörjningen. Det förtjänar också att nämnas att de slutsatser som finns i dricksvattenutredningen som har klimatförändringen som utgångspunkt är ett viktigt underlag i det fortsatta miljöpolitiska arbetet.

Livsmedelsverket önskar påtala att det finns stor risk för återkommande brist på dricksvatten i sydöstra Sverige samt att skyfall, ras och skred och förändrade nederbördsmonster påverkar inte minst dricksvattenförsörjningen både när det gäller mängd och kvalitet. I strategin nämns en ökad eller bibehållen svensk inhemsk produktion av livsmedel som en åtgärd för minskad klimatpåverkan. Det kan vara särskilt angeläget att flytta jordbruksproduktionen från delar av världen som kommer att lida av vattenbrist. Livsmedelsverket vill här betona sårbarheten när det gäller vatten och livsmedelsförsörjning även i Sverige. Tillgång till dricksvatten är också av avgörande betydelse för den svenska livsmedelsindustrin. I samband med den pågående bristsituationen för dricksvatten på Öland och Gotland visar det sig att de livsmedelsproducerande företagen är de enskilt största förbrukarna av den allmänna kommunala dricksvattenproduktionen.

Mer detaljerade synpunkter kring textavsnitt i strategin

Sammanfattningen s22

Livsmedelsverket ser att det blir problematiskt när konsumtions- och produktionsfrågor diskuteras åtskilt utan att avhandlas i ett gemensamt forum. Exempelvis finns redan i sammanfattningen satsen ”Senast år 2045 ska Sverige inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären”. Det som här avses är ”utsläppen från verksamheter inom svenskt territorium”, men det blir missvisande när man här anger ”Sverige” eftersom Sverige via vår konsumtion även har betydande utsläpp utanför våra gränser. Detta utgör

2016-09-26

Dnr 2016/02265

Saknr 1.1.4

ett exempel på behovet av att konsumtions- och produktionsperspektivet integreras så att en helhetssyn på frågorna kan erhållas.

3.3.1 Svensk klimatpolitik baseras på ett brett spektrum av styrmedel

Livsmedelsverket noterar att styrmedel inom konsumtion saknas, exempelvis i tabell 3.1 Befintliga styrmedel (s94-95).

7.2.1 Effektivare godstransporter

Livsmedelsverket delar uppfattningen att ”om utvecklingen skulle gå mot mer hållbar konsumtion och mer lokal produktion skulle behovet av transporter kunna minska betydligt”. Transporter av livsmedel orsakar betydande utsläpp av växthusgaser. Livsmedelsverket ser därför ett behov av att fokusera på området livsmedelstransporter och att ge förslag till åtgärder inom detta område.

8.4 Jordbruket

Styckena 8.4.1.-8.4.3. ger en översikt över storleken av den svenska livsmedelsproduktionens utsläpp, åtgärdsalternativ och förslag till styrmedel. Livsmedelsverket skulle gärna ha sett att dessa stycken inkluderade motsvarande information gällande de importerade livsmedel vi konsumerar, exempelvis figur 8.4 kompletterad så att utsläpp från både svenska och importerade livsmedel framgår i en och samma bild.

Livsmedelsverket ser positivt på att exempel anges för hur utsläppen från kostvanor kan minskas med ökad andel vegetabilier (och minskad andel kött) etc. Det behövs dock mer konkreta förslag på åtgärder som för arbetet vidare.

10.1 Förbättrad uppföljning av utsläpp kopplade till import och export

Livsmedelsverket menar att Sverige behöver vidta åtgärder för att minska utsläppen av växthusgaser kopplat till konsumtion, inte bara överväga att göra det. Här efterlyser verket konkreta förslag.

Livsmedelsverket anser att eftersom livsmedel är ett område med särskilt stor klimatpåverkan, behövs ett sektorsmål för livsmedelsektorn och detta behöver inkludera konsumtionsrelaterade mål/utsläppsbudgetar kopplat till styrmedel för önskvärd förändring.

10.1.2. Befintliga förslag till styrmedelsförändringar

Livsmedelsverket instämmer i Naturvårdsverkets förslag att regeringen bör ge myndigheter i uppdrag att främja mer hållbara konsumtionsmönster. Exempelvis förslaget

2016-09-26

Dnr 2016/02265

Saknr 1.1.4

på sidan 385 om att göra översyn av de miljöanpassade inslagen i skattesystemet inom livsmedelsområdet samt en fortsättning på Livsmedelsverkets uppdrag att minska matsvinnet. Livsmedelsverket anser att dessa arbeten bör ske i samarbete mellan berörda myndigheter.

Livsmedelsverket delar åsikten att siffersatta mål avseende konsumtionsbaserade utsläpp av växthusgaser bör fastställas. När det gäller formulering av mål ser verket positivt på de i betänkandet refererade förslagen (s383):

- Klimatmålsinitiativets förslag att etappmålet bör formuleras med utgångspunkt i att alla människor i världen har rätt till ett lika stort utsläppsutrymme
- att det genomsnittliga utsläppet från konsumtion kvantifieras, i ton koldioxidekvivalenter per capita till vissa årtal.

Förslagen är förenliga med målen i Agenda 2030.

På s383 refereras även till Världsnaturfondens förslag om att svensk köttkonsumtion år 2030 ska halveras jämfört med ett visst basår. Livsmedelsverket ser att en klimatvänlig utveckling kan stödjas genom att sätta upp ett etappmål för minskad köttkonsumtion. Då ett etappmål sätts upp bör beaktas hur köttkonsumtionen kan minskas samtidigt som en svensk hållbar köttproduktion möjliggörs.

12.3.3 Konsekvenser för hushållen

Inledande ”Den enskilt största källan till hushållens utsläpp av växthusgaser är vägtransporter ...” stämmer endast sett ur perspektivet ”utsläpp inom Sveriges gränser”. Livsmedelsverket anser att det ger en missvisande bild då utsläpp i andra länder innebär att utsläppen från livsmedelskonsumtion utgör en viktig källa till hushållens totala utsläpp.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Annica Sohlström. I den slutliga handläggningen har deltagit teamchef Rickard Bjerselius, chefsjurist Kristina Ohlsson, områdeschef Annika Rimland, områdeschef Pertti Nordman, områdeschef Eirikur Einarsson och rådgivare Ingela Dahlin, föredragande.

Annica Sohlström

Ingela Dahlin

Kopia till Näringsdepartementet, Djur- och livsmedelsenheten.